

Az első világháború és a Habsburg Monarchia vége Történelmi háttér

Az Osztrák-Magyar Monarchia a Ferenc Ferdinánd és felesége ellen elkövetett gyilkosságért egyedül Szerbiát okolta és katonai bosszúra készült. A monarchia ultimátumára Szerbia fegyverkezéssel válaszolt, melyhez Oroszországtól kapott támogatást. A helyi háború ily módon szövetséges rendszerek háborújává szélesedett, melynek során 1914 júliusának végétől az Osztrák-Magyar Monarchia és a Német Birodalom és az év októberétől az Oszmán Birodalom (Központi Hatalmak), illetve Szerbia, Oroszország és az oroszokkal szövetséges Franciaország és Nagy-Britannia (Antant) álltak szemben egymással.

Az osztrák-magyar csapatok katonai erőiket elsősorban a Balkánra és Galíciára összpontosították, miközben a Német Birodalom Franciaországot próbálta meg legyőzni. A Monarchia csapatai Szerbiában és Galíciában is kudarcot vallottak, csakúgy mint a német csapatok nyugaton. Már 1914 végén mind a németek, mind az osztrákok valamennyi erejüket az orosz lerohanás ellen voltak kénytelenek összpontosítani, melyet csak az 1915 májusában indított tarnów-gorlicei offenzíva tudott megfékezni. Ugyanebben a hónapban azonban Olaszország is hadat üzent az Osztrák-Magyar Monarchiának. A Monarchia és a Német Birodalom szövetsége 1915-ben Bulgáriával bővült, s az újra és újra elszenvedett vereségek ellenére is el tudott könyvelni katonai sikereket.

1916 elejétől a Monarchia Dél-Tirolból indított Olaszország elleni támadási kísérletei sorra kudarcba fulladtak. Isonzóban egészen 1917 végéig egymást követték a sikertelen támadások. Keleten azonban sikerült az orosz hadsereg fenyegetését elnémítani, mígnem az 1917-es orosz forradalom fegyverszünethez, majd a brest-litovski békéhez vezetett. Románia 1916 szeptemberében hadat üzent a Központi Hatalmaknak, azonban gyors vereséget szenvedett. 1917 októberében és novemberében a 12. isonzóci csata végül tekintélyes katonai győzelmet hozott Olaszország ellen.

A hadi helyzet azonban elfedte a Német Birodalomban, de mindenekelőtt az Osztrák-Magyar Monarchiában dúló belső viszályokat. Az 1917-es élelmezési válság katasztrofális méreteket öltött. A még békeidőkben is komoly nemzetiségi konfliktusokkal küzdő dualista Monarchiát egyre jobban fenyegette a széthullás veszélye. Ferenc József császár 1916 novemberében bekövetkezett halála után utódja, IV. Károly békekötésre irányuló törekvéseit sem koronázta siker. 1918-ban sztrájkok és felkelések váltak mindennapossá. Végül a Monarchia 1918. június 15-én egy utolsó támadás indításával próbálta meg elbillenteni a háborús mérleg nyelvét, ám a piavei offenzíva kudarcba fulladt. 1918 őszén kezdetét vette az Osztrák-Magyar Monarchia feloszlása, s a hadsereg széthullása is feltartóztathatatlan volt. 1918. november 3-án a Monarchia Padua-nál a Villa Giusti-ban írta alá a fegyverszüneti megállapodást. Ekkorra már kialakultak a Monarchia nemzeti utódállamai. Európa arca megváltozott.

A bemutató vitrinek

Az első terem közepén sorakozó üvegszekrényei az osztrák-magyar csapatok, szövetségeseik valamint ellenségeik az első világháború elején használatos egyenruháját és fegyvereit mutatja be.

A vitrin: Az osztrák-magyar gyalogság

B vitrin: Az osztrák-magyar lovasság

C vitrin: A német csapatok

D vitrin: Oroszok, szerbek és montenegróiak

E vitrin: Az olasz hadsereg

A bal oldalon álló **F vitrin** történelmi események egymásutánját mutatja be: először a galíciai hadszínteret 1915 elejéig, aztán a Balkán háborús történéseit 1915/16 teléig, végül pedig az olasz hadszínteret tekintheti meg a Látogató. A falakon a történelmi eseményekhez illetve helyszínekhez tartozó festmények láthatók. A terem végében álló hegyi ágyú fölött díszelgő osztrák-magyar lobogó azért különösen értékes, mert ez az egyetlen példánya azon zászlóknak, melyek a háború után kerültek volna használatba.

Az átjáró után a Hadtörténeti Múzeum legnagyobb fegyverét, egy 38 cm-es önjáró löveget csodálhatunk meg. IV. Károlynak és a második katonai főparancsnokságnak állítanak emléket az átjárótól balra található festmények, illetve a **G vitrinben** kiállított különböző tárgyak.

H vitrin: A romániai háború és az orosz forradalom

A terem bal felében a k. u. k. légi csapatok és a légi elhárítás tárgyai láthatók - a duplaszárnyú BII albatrosz azonban már csak felderítőként repült 1915-ig.

I vitrin: a k. u. k. légierők egyenruhája, fegyverei és felszerelése

A páncélkupolák mellett elhaladva a három részre osztott **J vitrinhez** érkezik a Látogató. Ez a kiállítószekrény az olasz csaták területeit mutatja be, különös tekintettel a 12 isonzói csatára 1915 és 1917 között illetve az 1918 júniusi piavei offenzívát. Ez utóbbi során Olaszország oldalán harcolt Amerika, Nagy-Britannia és Franciaország is. A szekrény fölött A. Egger-Lienz „Den Namenlosen 1914” (A névteleneknek) c. festménye látható.

Egy további páncélkupola mellett elhaladva érkezünk a fegyverkezést bemutató **K vitrinhez**. E terem jobb oldalán látható az osztrák-magyar fronton bevetett legfontosabb fegyverek gazdag gyűjteménye is.

L vitrin: A k. u. k. hadsereg feloszlása.

M vitrin: Az összeomlás és a Villa Giusti-ban kötött fegyverszünet.

Visszafelé haladva bal oldalt, az **N és O vitrinekben** feldolgozott speciális témák a hadifoglyok, sebesültek és temetkezés témakörei, az elválasztó falon elsősorban a hadi kölcsönrel és a hátországi helyzettel foglalkozó különböző plakátok láthatók. A kiállítás végén álló szobor egy háborús emlékmű darabja – származási helye ismeretlen és mint ilyen, a névtelen katonákat szimbolizálja.